

Macht in overvloed

Prof. Van den Doel

Ir. Th. Quené, voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, mocht op 8 mei jl. het woord voeren in Roermond 1). Deze gelegenheid greep hij aan om het Interfutures-rapport van de OECD te kritiseren. Dit rapport doet een duidelijke keus voor slechts één toekomstscenario, terwijl er naar de mening van Quené verschillende opties open liggen, die alle intern stabiel zijn. Daarom vindt hij dat zijn eigen Raad juist wel aandacht moet geven aan maatschappelijke keuzen en niet moet volstaan met slechts één schets.

Een aantal bladzijden verder in zijn betoog slaat hij deze goede raad aan zich zelf echter in de wind. Economische en niet-economische doelstellingen, zo meent hij plotseling, vergen industrieel herstel en versterking. Regeneratievermogen van de bedrijvensector is essentieel. Want: „Het is om diverse redenen, waarvan de financiële mogelijkheden wel de belangrijkste zijn, te betwijfelen of een (...) verdere verzware van de lasten van de overheid mogelijk is. Om dezelfde reden is ook de weg van een verdere uitbouw van de werkgelegenheid in de kwartaire sector goeddeels geblokkeerd”.

Kortom, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid zal zich, in tegenstelling tot het Interfutures-rapport, bezighouden met verschillende toekomstscenario's. Maar uiteindelijk blijkt er, net zoals in het Interfutures-rapport, volgens Quené maar één echt scenario te zijn. De andere scenario's zijn immers niet stabiel, want niet betaalbaar.

Quené schildert zich zelf als een voorstander van een „moderne” opvatting over planning „waarbij niet langer wordt uitgegaan van een technocratische instantie die alle wijsheid in pacht heeft en die wel eens even de objectief juiste feiten op tafel zal leggen, waaruit dan de objectief juiste oplossing vanzelf volgt”. Maar het aanprijzen van één willekeurig scenario met het argument dat alle andere scenario's (objectief) niet financieerbaar zijn, is een sprekend voorbeeld van de door Quené gelaakte technocratische handelwijze.

Onlangs heeft de Sociaal-Economische Raad in een unaniem advies de financiering van de kwartaire sector becijferd 2). Wanneer elk jaar 10.000 extra arbeidsplaatsen in de kwartaire sector worden gecreëerd en deze arbeidsplaatsen worden met een (niet-afgewentelde) belastingverhoging gefinancierd, dan kost dat de modale werknemer elk jaar 0,2% van zijn reëel beschikbaar loon en is de werkloosheid na vier jaar met ca. 27.000 man gedaald. Indien we deze cijfers mogen

doortrekken dan komen we tot het volgende beeld. Wanneer de modale werknemers bereid zouden zijn hun reëel besteedbaar loon gedurende ca. vier jaar jaarlijks met 0,8% omlaag te brengen (zodat het reëel besteedbare loon na vier jaar met ca. 3,5% minder is gestegen of met 3,5% meer is gedaald), kunnen daarmee elk jaar 40.000 nieuwe arbeidsplaatsen in de kwartaire sector worden geschapen en is de werkloosheid na vier jaar gedaald met ca. 110.000 man.

Hiertegenover moeten de kosten worden afgezet van het scenario waarvan Quené voorstander is: een versterking van de industrie. Er zijn natuurlijk verschillende wegen om de industrie te versterken en Quené duidt er enkele aan. Maar één van de belangrijkste methoden is ongetwijfeld een relatieve verlaging van de arbeidskosten waardoor de internationale concurrentiekracht van de industrie toeneemt. Dit scenario is reeds in het regeringsprogramma *Bestek '81* uitgewerkt. Daarbij is het niet van belang of de arbeidskosten worden verlaagd door een vermindering van de collectieve lasten dan wel door het „inleveren” van een deel van de besteedbare lonen.

Op een obscure plaats in *Bestek '81* (namelijk blz. 91) staat een tabel, waaruit blijkt wat de kosten zijn indien voor de laatstgenoemde variant van het industriële scenario wordt gekozen. Wanneer de reële vrij besteedbare inkomens „autonoom” elk jaar met één procent zouden dalen, zou het volume van de export jaarlijks met 0,7% stijgen en zou de werkloosheid na een jaar of vier met 40.000 man zijn verminderd. Wanneer wij ook deze cijfers mogen doortrekken betekent dit dat, met een inlevering van het reële besteedbare loon die niet één, maar drie procent bedraagt, na één regeringsperiode de werkloosheid met 120.000 man zou zijn verminderd.

De cijfers van de SER en van *Bestek '81* zijn natuurlijk niet helemaal vergelijkbaar, hoewel in beide gevallen het Centraal Planbureau is ingeschakeld. In *Bestek '81* wordt rekening gehouden met afwenteling; in het SER-rapport is een variant berekend, waarin de belas-

tingen nu eens niét worden afgewenteld. De diverse berekeningen houden op een verschillende manier rekening met de „inverdieneffecten” en zijn bovendien op verschillende tijdstippen tot stand gekomen.

Maar toch laten de cijfers op mij een duidelijke indruk achter. De kosten van het industriële-exportscenario zijn van dezelfde orde als de kosten van het scenario van de kwartaire sector. In beide gevallen moet in een periode van vier jaar 3 à 4% van het reëel besteedbare loon worden ingeleverd, wil het scenario lukken.

Quené heeft zich in Roermond dus gedragen als een typische vertegenwoordiger van een pressiegroep: de kosten van het vijandige scenario worden breed uitgemeten, maar de kosten van het bevriende scenario worden verzwegen.

Ook het creëren van arbeidsplaatsen in de industrie kost geld. Wanneer de financiering van het kwartaire scenario is geblokkeerd, is ook de financiering van het industriële scenario geblokkeerd. Alle scenario's zijn dan geblokkeerd. De volledige werkgelegenheid is dan als doelstelling ten grave gedragen.

Het is geen kunst om een scenario *ex cathedra* te blokkeren. Het kwartaire scenario, het scenario van de arbeidstijdverkorting, het industriële scenario — elk scenario is financieel en bestuurlijk kwetsbaar.

Het is juist een kunst om scenario's te deblokken, door duidelijk te maken dat het niet waar is dat de werkgelegenheid slechts volgens één scenario kan worden hersteld, maar dat er verschillende scenario's denkbaar zijn, die alle effectief zijn mits er consequent voor wordt gekozen. Dit betekent dat de aan het scenario verbonden offers ook metterdaad moeten worden gebracht.

Iedereen die het probleem van de werkloosheid ziet groeien, wordt overvallen door een gevoel van onmacht. Deze onmacht wordt echter niet veroorzaakt door een gebrek aan economisch uitvoerbare oplossingen voor het vraagstuk. Er zijn oplossingen genoeg. Er is geen tekort aan macht maar er is, integendeel, naar de titel van Boonzajer Flaes' boek: „macht in overvloed”. Het gaat er alleen maar om of wij deze macht ook willen grijpen.

1) Th. Quené, In het teken van de toekomst, toespraak voor de NCW, 8 mei 1980.
2) Sociaal-Economische Raad, *Advies over het behoud en de creatie van arbeidsplaatsen in de kwartaire sector*, 's-Gravenhage, 1979, no. 21, blz. 32.